

פרשת תולדת — הבארות שחפר יצחק

בפרשת השבוע מסופר על הרעב שהיה בארץ ישראל.

יצחק רצה לרדת למצרים כמו שעשה אביו אברהם, אבל הקב"ה אסר עליו לרדת למצרים. מה הסיבה לכך? אמר הקב"ה ליצחק: אתה שנולדת בארץ ישראל – תרד לחוץ לארץ?! מקומך רק בארץ ישראל! על היציאה לחו"ל כתב הרמב"ם (הלכות מלכים פרק ה הלכה ט): אסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לעולם, אלא רק בשביל ללמוד תורה, או לשאת אישה או להציל (רכוש) מהגויים, ויחזור לארץ מייד אחר כך. היתר נוסף לצאת לחוץ לארץ הוא כשיש רעב בארץ ישראל. למרות היתר זה, כתב שם הרמב"ם: "אף על פי שמותר לצאת (לחו"ל, למי שהותר לו), אינה מידת חסידות", והרמב"ם מביא לכך ראיה: "שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו, ומפני צרה גדולה יצאו (הם יצאו מארץ ישראל למואב מפני הרעב) ונתחייבו כלייה למקום (כלומר, שניהם מתו בעוון השתקעותם בחו"ל)".

כשיצחק אבינו נשאר בארץ ישראל הוא קיים בהידור את מצנת יישוב הארץ, זרע תבואה, גידל צאן ובקר, וחפר שלוש בארות. התורה מספרת לנו בפירוט רב על הבארות:

1. הבאר הראשונה נקראת עֶשֶׂק – "כִּי הִתְעַשְׂקוּ עַמּוֹ" רועי גרר.
2. הבאר השנייה נקראת שֶׁטְנָה – כי גם עליה הייתה מריבה עם רועי גרר.
3. והבאר השלישית נקראת רְחֻבוֹת, ועליה לא רבו, והטעם לשם זה: "כִּי עָתָה הִרְחִיב ה' לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ" (כו כב).

ונשאלת השאלה: מדוע טורחת התורה לספר לנו מה שמות הבארות? למה חשוב לנו לדעת על איזו באר הייתה מריבה ועל איזו באר לא?

על כך ענה הרמב"ם שהבארות רומזות לבתי המקדש:

הבאר הראשונה רומזת לבית ראשון, שאותו החריבו הגויים ו"הִתְעַשְׂקוּ עַמּוֹ".

הבאר השנייה רומזת לבית שני, שכבר מתחילתו התנגדו הגויים לבניינו, ו"כָּתְבוּ שֶׁטְנָה עַל יִשְׂרָאֵל יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם" (עזרא ד ו). אגב, אלה שתי הפעמים היחידות בתנ"ך שמופיעה המילה "שֶׁטְנָה". שטנת הגויים נגד עם ישראל המשיכה במשך כל ימי הבית השני עד לחורבנו.

והבאר השלישית רומזת לבית המקדש השלישי, שייבנה בקרוב בלי שום מריבה ויישאר עומד לנצח.

כאמור בפרשתנו, יצחק עסק גם בגידול תבואה: "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהֵי"א" (כו יב). זריעת התבואה קושרת אותנו לפרשה היסטורית מעניינת בתולדות היישוב היהודי המתחדש בארץ ישראל.

בשנת תרל"ד החליטו שלושה חברים, ר' שמואל דוד מווילנא, ר' דוד אש ואחיו ר' אהרון, להקים שכונה חדשה מחוץ לחומות העיר העתיקה. ההחלטה הייתה לא פשוטה, שהרי היה מסוכן לגור מחוץ לחומות העיר העתיקה. למרות הסכנה, תוך יומיים הצטרפו אליהם 100 חברים שהיו מוכנים להשקיע כסף בייסוד השכונה החדשה. הוחלט לקרוא לשכונה החדשה בשם "מאה שערים", על שם הפסוק מפרשת השבוע שקראו בשבוע של ייסוד השכונה: "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהֵי"א, וַיִּמְצָא בְּשָׂנָה הַהֵי"א מֵאָה שְׁעָרִים, וַיְבָרְכֵהוּ ה' " (כו יב).

וכך הפכה שכונת מאה שערים להיות מההתנחלויות הראשונות באזור ירושלים.